

Liikenne- ja viestintäministeriö
Kirjaamo
kirjaamo@mintc.fi

CC: pia.hammar@mintc.fi

Helsinki 15.8.2007

Lausunto sähköisen viestinnän tietosuojalain muutosehdotuksesta Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 29/2007

Viestinnän Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto liikenne- ja viestintäministeriön asettaman työryhmän ehdotuksesta, joka koskee sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamista. Keskusliitto toteaa ehdotuksesta seuraavaa:

Pääviestit

1. Ehdotettujen säännösten mukaan yhteisötilaajat eli yritykset ja viranomaiset voivat antaa sisäisiä ohjeita siitä, minkälaisiin kohdeosoitteisiin yhteisötilaajien verkoista ei saa harjoittaa viestintää. Näin yleiseen muotoon kirjoitettu sääntely rajoittaa sananvapautteen kuuluvaa oikeutta anonyymiin ilmaisuun. Ehdotusta on tältä osin tarkistettava.
2. Lähdesuojan ja anonyymin ilmaisun suojan yhteiskunnallinen merkitys huomioon ottaen esitykseen on tarpeen lisätä säännös, jonka mukaan tunnistamistietoja ei saa käsitellä lähdesuojan ja anonyymin ilmaisun suojan kattamien tietojen selville saamiseksi. Ehdotuksessa tämä asia on jätetty vain lyhyen perustelumaininnan varaan.
3. Lainmuutoksen tarvetta pitäisi lopullisen hallituksen esityksen perusteluissa käsitellä nyt tehtyä perusteellisemmin. Arvio esiintyneiden ongelmien laajuudesta ja merkityksestä on tarpeen, jotta valittujen keinojen suhdetta tavoiteltuun päämäärään olisi mahdollista arvioida.

Ehdotuksen ydinsisältö

Sähköisen viestinnän tietosuojalaki ei nykyisessä muodossaan salli viestien tunnistamistietojen käsittelyä yrityssalaisuuksien oikeudettoman paljastamisen selvittämiseksi. Tunnistamistiedoista voi

käydä ilmi esimerkiksi se, ketkä ovat lähettäneet toisilleen sähköpostiviestejä tai puhuneet keskenään puhelimessa.

Työryhmä ehdottaa, että yhteisötilaajat eli yritykset ja viranomaiset saisivat käsitellä tunnistamistietoja kahdessa tapauksessa: verkon tai palvelujen luvattoman käytön havaitsemiksi ja lopettamiseksi sekä yrityssalaisuuksien paljastamisen selvittämiseksi. Ehdotukseen sisältyvät säännökset tunnistamistietojen käsittelyn edellytyksistä ja niistä velvoitteista, jotka on otettava käsittelyssä huomioon. Käsittelyoikeudet eivät oikeuttaisi saamaan tietoa viestien sisällöistä.

Ehdotuksen perusteluihin on kirjattu, että ehdotettu sääntely ei vaikuta lähdesuojaan.

Ehdotus sananvapauden kannalta

Ehdotuksen suhdetta perustuslakiin on tarkasteltu perustelujen sivuilla 28-33. Tarkastelu kohdistuu lähinnä yksityiselämän suojaan, viestinnän luottamuksellisuuteen sekä omaisuuden suojaan. Sananvapautta ei ole erikseen käsitelty, mikä on vakava puute ehdotusluonnoksessa.

Suomen perustuslain 12 § turvaa jokaiselle sananvapauden. Sananvapautteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Viestit on oikeus ilmaista myös anonyymisti. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla.

Sananvapaus ei ole rajoittamaton oikeus. Sitä voidaan rajoittaa perustuslakivaliokunnan linjaamien perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten mukaisesti. Rajoittaminen edellyttää aina painavaa yhteiskunnallista perustetta.

Työryhmän ehdotuksen mukaan yhteisötilaaja saa käsitellä viestien tunnistamistietoja edellyttäen, että yhteisötilaaja on ennen käsittelyn aloittamista mm. määritellyt, minkälaisiin kohdeosoitteisiin viestintää ei saa harjoittaa, ja laatinut tästä kirjallisen ohjeen (13 a §:n 2 momentin 2-kohta ja 13 b §:n 2 momentin 2-kohta). Ehdotus näin yleisellä tasolla kirjoitettuna on Viestinnän Keskusliiton käsityksen mukaan ongelmallinen sananvapauden toteutumisen kannalta.

Sananvapauden käyttämisestä ja rajoittamisesta voidaan säätää vain lailla ja lain oltava täsmällinen ja tarkkarajainen. Yhteisötilaajat eivät voi työryhmän ehdotuksen tarkoittamalla tavalla pätevästi rajoittaa palveluksessaan olevien henkilöiden sananvapautta omilla sisäisillä ohjeillaan. Lakiehdotus ei tältä osin ole riittävän täsmällisesti ja tarkkarajaisesti kirjoitettu.

Ehdotetun säännöksen nojalla yhteisötilaaja voisi antaa henkilöstölleen ohjeen, joka kieltää viestien lähettämisen yhteisön viestintäverkon kautta tiedotusvälineille riippumatta viestin sisällöstä Tätä ei työryhmä liene tarkoittanut.

Viestinnän Keskusliitto esittää, että 13 a §:n 2 momenttia ja 13 b §:n 2 momenttia täsmennetään edellä mainitut sananvapausnäkökohdat huomioon ottaen. Keskusliitto osallistuu mielellään asian jatkovalmisteluun.

Lähdesuoja ja oikeus anonyymiin ilmaisuun

Lähdesuoja ja oikeus anonyymiin ilmaisuun ovat äärimmäisen tärkeitä oikeuksia vapaan tiedonvälityksen, julkisen keskustelun ja julkisen vallan arvostelun kannalta. Tiedotusvälineiden toiminnalle on välttämätöntä, että ihmiset voivat antaa tiedotusvälineille tietoja – myös yrityksen tai viranomaisen arkaluonteisiksi tai kiusallisiksi kokemia - saattamatta vaaraan henkilöllisyytensä paljastumista. Ehdotus merkitsee tietolähteen suojan ja anonyymin ilmaisun oikeuden vaarantumista tavalla, joka ei ole hyväksyttävä eikä varmaan työryhmän tarkoittamakaan.

Lähdesuojasta ja anonyymin ilmaisun suojasta on säädetty sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä, oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 17 luvun 24 §:ssä, esitutkintalain (449/1987) 27 §:ssä sekä pakkokeinolain (450/1987) 4 luvun 2 §:ssä..

Lähdesuoja suojaa tietolähteen ja tiedon julkistajan välisen suhteen luottamuksellisuutta. Lähdesuoja oikeuttaa julkaisijan, ohjelmatoiminnan harjoittajan ja yleisön saataville toimitetun viestin laatijan olemaan ilmaisematta, kuka on antanut viestin sisältämät tiedot. Julkaisijalla ja ohjelmatoiminnan harjoittajalla on lisäksi oikeus olla ilmaisematta viestin laatijan henkilöllisyyttä. Nämä oikeudet on myös julkaisijan, ohjelmatoiminnan harjoittajan ja viestin laatijan palveluksessa olevilla henkilöillä, esimerkiksi toimittajilla.

Lähdesuoja on mahdollista murtaa ainoastaan esitutkinnassa tai oikeudenkäynnissä ja vain erittäin törkeitä rikoksia selvittäessä. Esimerkiksi yrityssalaisuuden rikkominen ei ole sellainen rikos, jonka selvittämiseksi lähdesuoja voidaan murtaa.

Lähdesuojan merkitystä osoittaa myös se, ettei pakkokeinolain 4 luvun 2 § salli sellaisen asiakirjan takavarikoimista, jonka voidaan olettaa sisältävän sellaista, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu henkilö saa kieltäytyä kertomasta, ja asiakirja on ao. henkilön tai sen hallussa, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty. Tämän säännöksen nojalla viranomainen ei esimerkiksi yrityssalaisuuden paljastamista selvittäessään saa takavarikoida lähdesuojan piirissä olevaa asiakirjaa.

Työryhmän ehdotuksen perusteluissa todetaan (s. 21 ja 24), ettei ehdotettu sääntely vaikuta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 §:ssä tarkoitettuun lähdesuojaan. Tämä perustelumaininta pitää sinänsä muodollisesti paikkansa: työryhmän lakiehdotus ei velvoita julkaisijaa, ohjelmatoiminnan harjoittajaa tai yleisön saataville toimitetun viestin laatijaa taikka näiden palveluksessa olevaa henkilöä paljastamaan, kuka on antanut viestin perusteena olevat tiedot.

Oleellinen ongelma esityksessä ei olekaan lähdesuojan muodollinen, juridinen murtuminen, vaan anonyymin ilmaisun tosiasiallinen vaarantuminen; tiedon antajan henkilöllisyys voidaan paljastaa yhteisötilaajalle annettujen valtuuksien puitteissa. Ehdotetussa muodossa yhteisötilaaja saa pidemmälle menevät valtuudet kuin esimerkiksi esitutkintaviranomainen. Lähteen paljastuminen on erittäin suuri kysymys median toiminnan ja koko yhteiskunnan kannalta. Kuinka media voi jatkossa nostaa julkiseen keskusteluun yritysten tai viranomaisten toimintaan liittyviä ongelmia, jos asianomaisten yhteisötilaajien palveluksessa olevat henkilöt eivät viestiensä jäljittämisen ja siitä koituvien ikävien seurausten pelossa uskalla pitää sähköisesti yhteyttä tiedotusvälineiden edustajiin?

Lainmuutoksen tarve

Työryhmä on perustellut sähköisen viestinnän tietosuojalain muutostarvetta yleisperustelujen jaksossa 1.4. (Nykytilan arviointi). Perustelut ovat niukat ja yleisluontoiset. Olennaisimmat perustelut ovat seuraavat:

- ”Käytännössä eräiden voimassa olevien säännösten soveltaminen on osoittautunut ongelmalliseksi. Erityisesti lain 13 § on osoittautunut muotoilultaan niin suppeaksi, ettei se takaa yhteisötilaajille riittäviä toimintamahdollisuuksia.”
- ”Yhteisötilaajien mahdollisuuksissa selvittää ja saattaa esitutkintaan viestintäverkkoihinsa kohdistuneita sähköisen viestinnän avulla tapahtuneita väärinkäytöksiä on ilmennyt vaikeuksia.- - Voimassa olevan lain ei ole katsottu sallivan yhteisötilaajien kerätä väärinkäytöksistä itse näyttöä, eikä televalvontakaan ole useimmissa tapauksissa ollut käytettävissä.”
- ”Tämän lisäksi ongelmia on saattanut syntyä siitä, että toimijoilla ovat menneet lain tarkoittamat viestinnän osapuolen, teleyrityksen ja yhteisötilaajan roolit sekaisin.”

Viestinnän Keskusliiton käsityksen lainmuutoksen tarve ja tavoitteet pitäisi käsitellä hallituksen esityksessä nyt tehtyä perusteellisemmin. Ehdotus antaa erilaisille yhteisöille toimivaltuuksia, jotka normaalisti eivät kuulu edes esitutkintaviranomaisille. Erityisesti arvio esiintyneiden ongelmien laajuudesta ja merkityksestä olisi toivottava, jotta valittujen keinojen suhdetta tavoiteltuun päämäärään olisi mahdollista arvioida. Lähdesuojaa ja anonyymien ilmaisun suojaa ei pidä uhrata pyrittäessä lainmuutokselle asetettuihin tavoitteisiin.

Ehdotuksessa mainittu toimijoiden roolien selventäminen ei välttämättä edellytä uutta lainsäädäntöä, vaan - kieltämättä vaikeaselkoisen - lain sisällöstä tiedottamista.

Viestinnän Keskusliitto

Håkan Gabrielsson
Toimitusjohtaja

Viestinnän Keskusliitto on joukkoviestintäalan ja graafisen teollisuuden kattojärjestö, joka edistää toimialan yleisiä toimintaedellytyksiä tavoitteenaan turvata monipuoliset joukkoviestintäpalvelut suomalaisille. Viestinnän Keskusliitto edustaa noin 800 yritystä, jotka työllistävät noin 30 000 henkilöä. Edustettujen yritysten osuus joukkoviestintämarkkinoista on noin 80 %. Keskusliiton jäseniä ovat Aikakauslehtien Liitto, Graafinen Teollisuus, Sanomalehtien Liitto, Suomen Kustannusyhdistys, Suomen Radioiden Liitto sekä Suomen Televisioiden Liitto.

Lisätietoja lausuntoon liittyen antavat tarvittaessa:

Håkan Gabrielsson
Toimitusjohtaja
hakan.gabrielsson@vkl.fi
puhelin 2287 7304

Satu Kangas
johtaja, lakiasiat
satu.kangas@vkl.fi
puhelin 2287 7305